

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора Тертишника Володимира Митрофановича на дисертацію Никифоренко Юрія Леонідовича на тему «Перейняття кримінального провадження від іноземних держав», представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань зі спеціальності 081 Право

Ступінь актуальності обраної теми

Міжнародне співробітництво держав у сфері правосуддя – це така співпраця європейських та інших держав, які знаходяться в юрисдикції спільних міжнародних конвенцій, декларацій чи інших ратифікованих ними міжнародних нормативних актів, яка здійснюється як на рівні стратегічних аспектів удосконалення механізмів державного управління та правотворення, розвитку та реалізації доктрини правової держави та забезпечення захисту прав і свобод людини, так і на рівні розв'язання конкретних проблем правозастосування в конкретних справах та кримінальних провадженнях.

Спрощення процедур виїзду громадян України за кордон та інтенсифікація міграційних процесів в умовах сучасних міжнародних стосунків зумовлює необхідність ефективної співпраці правоохоронних органів держав щодо забезпечення ефективного розслідування і судочинства щодо осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення. Разом з тим, зростання транснаціонального характер деяких злочинів вимагає активної взаємодії з правоохоронними органами закордонних країн в указаних аспектах на основі Європейської конвенції про взаємодопомогу в кримінальних справах, ратифікована Законом України № 44/98-ВР від 16.01.98, інших міжнародних угод та інститутів кримінально-процесуального законодавства України.

До прийняття нового КПК України в 2012 році інститут взаємодії держав у сфері кримінального судочинства не мав достатньої юридичної визначеності та носив здебільшого міжгалузевий характер. В контексті

процесуалізації інститутів міжнародного співробітництва в кримінальному судочинстві, в окремих наукових статтях пропонувались концептуальні проекти норм для запровадження в КПК України. У прийнятому в 2012 році новому КПК України основні питання міжнародного співробітництва у сфері правосуддя були законодавчо врегульовані та розкриті в окремому розділі - розділі IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження». До того ж означеному предмету регулювання присвячено широку систему правових норм - цілих п'ять глав (глава 42 -46) та цілих 73 статей (ст. 542- 614) КПК України. Наразі КПК України уже доповнений розділом, присвяченим співробітництву з міжнародним кримінальним судом на основі Римського статуту.

Аналіз практики застосування даних правових інститутів показує як наявність конкуренції та недосконалості правових норм, надлишкову бюрократизацію процедур, недостатню гармонізацію національних і міжнародних правових актів, так і на цілий пласт інших правових, організаційних та інших проблем у слідчій діяльності.

Враховуючи вищесказане, актуальність теми дисертаційного дослідження Никифоренко Юрія Леонідовича на тему «Перейняття кримінального провадження від іноземних держав», не викликає сумнівів як у науковому, теоретичному, так і у практичному аспектах.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Робота виконана у Національній академії внутрішніх справ відповідно до Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради НАВС від 21 грудня 2020 року, протокол № 23).

У роботі були використані сучасні методи досліджень та аналізу даних, зокрема формально-юридичний – при дослідженні положень кримінального процесуального законодавства щодо регламентації порядку перейняття кримінального провадження від іноземних держав (розділи 1–3); формально-

логічний та логіко-семантичний – для уточнення та поглиблення розуміння понятійно-категоріального апарату інституту перейняття кримінального провадження (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 3.1); логіко-нормативний – для формулювання та обґрунтування змін і доповнень до кримінального процесуального законодавства (розділи 1–3); порівняльно-правовий – застосовано для зіставлення поглядів учених, а також порівняння норм міжнародного права, законодавства України та кримінального процесуального законодавства іноземних країн (розділи 1–3).

Дисертаційне дослідження висвітлило і вирішило низку теоретичних та практичних проблем удосконалення інституту перейняття кримінального провадження від іноземних держав та практики його застосування.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

В роботі знайшла розв'язання важлива проблема розв'язання доктринальних проблем удосконалення інституту перейняття кримінального провадження від іноземних держав та практики його застосування з урахуванням сучасного стану законодавства та міжнародних реалій на основі збалансування приватних і публічних інтересів.

У роботі сформульовано низку нових наукових положень, висновків, пропозицій і рекомендацій, які мають важливе теоретичне та практичне значення.

Ціла низка результатів і висновків, які з них слідують були отримані вперше і мають високий ступінь наукової новизни. Вперше розмежовано «приводи», «підстави» й «умови» перейняття кримінального провадження, доведено, що приводом до початку кримінальних процесуальних правовідносин у формі перейняття є клопотання компетентного органу іноземної держави з необхідними додатками; підставами є фактичні дані, наявності яких можуть здійснювати перейняття кримінального провадження;

умови – це додаткові фактичні дані, які визначають доцільність здійснення цієї форми міжнародного співробітництва.

Виявлено прогалину КПК України щодо забезпечення права знати про розгляд питання щодо перейняття кримінального провадження, запропоновано доповнити КПК України положенням щодо необхідності повідомлення особи про отримання щодо неї відповідного клопотання.

Автором логічно визначено, що перейняття кримінального провадження є альтернативою екстрадиції, його застосовують тоді, коли особа не підлягає видачі; якщо в провадженні ще не ухвалено вирок – застосовують перейняття; якщо вирок набрав законної сили – визнання та виконання вироків судів іноземних держав; під час перейняття провадження загалом передають під юрисдикцію запитуваної сторони, а в разі надання міжнародної правової допомоги юрисдикція провадження знаходиться в запитуючій державі.

Пропозицій автора мають теоретичну і практичну цінність, певним чином збагачують процесуальну науку.

Результати дисертаційного дослідження опубліковані в фахових виданнях, також були представлені у вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Публікації повністю перекривають і вирішують завдання, що були поставлені в дисертаційному дослідженні.

Пропозиції та рекомендації автора являють собою комплекс науково обґрунтованих заходів по розвитку юридичної науки, збагачують її новими знаннями, які мають важливе значення для удосконалення практичної правозастосовної діяльності слідчих, судових та правоохоронних органів.

Таким чином дисертаційне дослідження Никифорова Юрія Леонідовича на тему «Перейняття кримінального провадження від іноземних держав», виконане на високому науково-методичному і методологічному рівнях. Результати і положення дисертації, які виносяться на захист відповідають всім вимогам положення на здобуття ступеня доктора

філософії, є обґрунтованими та логічними, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість результатів дослідження, положень та висновків досліджень дисертаційної роботи Никифоренко Юрія Леонідовича на тему «Переїзтя кримінального провадження від іноземних держав», не викликають зауважень. Обґрунтованість наукових положень дисертації забезпечується правильним вибором і застосуванням сучасних методів наукового дослідження, які обумовлені його предметом. Емпіричний матеріал відповідає вимогам репрезентативності. Він належним чином проаналізований і вірно трактується. Судячи по структурі роботи автору з одного боку вдалося збалансувати теоретичні і практичні проблеми, а з іншого зробити наголос на найбільш пріоритетних питаннях і актуальних проблемах.

Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, достатньою мірою аргументовані, науково обговорені і достовірні. Висновки дисертаційної роботи логічно витікають із отриманих результатів, а рекомендації базуються на висновках дослідження.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

В дисертаційній роботі представлено доктринальне бачення шляхів удосконалення правового інституту переїзтя кримінального провадження від іноземних держав на основі засади верховенства права та інших принципів кримінально-процесуального і міжнародного права.

Дисертант висунув вірні гіпотези, сумлінно їх перевірів та зробив слушні висновки, спрямував дослідження на розробку добротної наукової концепції. Як вбачається з відповідних положень автореферату, дисертант

володіє методологією наукового аналізу складних проблем теорії і практики юридичної науки.

Специфічність мети та завдань дослідження визначили використання необхідних методів: історичного, системно-структурного та структурно-логічного аналізу, порівняльно-правового тощо. Використані дисертантом методи дослідження дали можливість сформулювати положення, висновки і рекомендації, що характеризуються новизною. Дисертація є самостійною науковою працею, що характеризується новизною та практичною значимістю. Вона присвячена не лише розгляду низки дискусійних правових питань, а й проблемам на стику окремих галузей юридичної науки.

На основі цього дисертантом на основі інтегративного аналізу предмету дослідження запропоновано ряд змін і доповнень до норм КПК України.

Структура роботи, її побудова, послідовність і зміст, дають змогу відмітити належний науковий і практичний рівень дисертаційного дослідження та засвідчує його системний характер, а також те, що дисертант оволодів необхідними для рівня доктора філософії компетенціями.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі може бути використано у:

– *законотворчій діяльності* – з метою вдосконалення положень, які регламентують порядок перейняття кримінального провадження від іноземних держав (лист до Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 18 липня 2023 року, вих.. № 46/03/114 ВР);

– *правозастосовній діяльності* (акт Офісу Генерального прокурора від 5 липня 2023 року);

– *науково-дослідній діяльності* – під час підготовки науково-практичних і науково-методичних матеріалів, у науково-дослідній діяльності

здобувачів вищої освіти академії (акт Національної академії внутрішніх справ від 13 червня 2023 року);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін, підготовки навчальних і методичних посібників, підручників, курсів лекцій з таких навчальних дисциплін: «Кримінальний процес», «Загальні засади міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні», «Міжнародні стандарти застосування заходів забезпечення кримінального провадження», «Практика Європейського суду з прав людини в кримінальному провадженні» (акт Національної академії внутрішніх справ від 14 червня 2023 року).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертаційна робота Никифороенко Юрія Леонідовича на тему «Переїняття кримінального провадження від іноземних держав», викладена добротною українською літературною мовою на 261 сторінці. Структура роботи відповідає вимогам МОН України та положенню про присудження ступеня доктора філософії. Вона структурована і складається з анотації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що мають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (221) і 4 додатків.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, найважливіші результати дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати представлено дослідження. Анотація викладена українською і англійською мовами.

У вступі визначено об'єкт, предмет та завдання дослідження, наведено актуальність вибраної теми, сформульовані положення щодо новизни та практичної цінності результатів дослідження, зазначені особисті внески дисертанта та інформацію про апробацію дисертації на профільних заходах.

У **розділі 1** «Теоретико-правові основи кримінального провадження в порядку переїняття» розкриті питання генези інституту переїняття кримінального провадження, як однієї з форм міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства, визначені сутність, види та значення

переїняття кримінального провадження, розглянуті процедурні питання кримінальне провадження в порядку переїняття як різновид міжнародного співробітництва.

Зазначено, що міжнародне співробітництво в кримінальному провадженні переїшло на новий етап у зв'язку з прийняттям КПК України 13 квітня 2012 року, де було вдосконалено нормативну регламентацію кримінального провадження в порядку переїняття.

Обґрунтовано доцільність використання в КПК України терміна «переїняття кримінального провадження», що передбачає здійснення не лише кримінального переслідування, а й направлення матеріалів кримінального провадження до суду для розгляду справи по суті й ухвалення справедливого вироку. Подані пропозиції щодо відповідних змін до ч. 1 ст. 542 КПК України, а також запропоновано главу 45 КПК України «Кримінальне провадження у порядку переїняття» переїменувати на «Переїняття та передання кримінального провадження».

Доведено, що переїняття кримінального провадження є альтернативою екстрадиції, адже його застосовують тоді, коли видача особи, що підлягає притягненню до кримінальної відповідальності, неможлива або у видачі такої особи відмовлено. Критично оцінені законодавчі новели та підкреслена безсистемність внесення змін і доповнень до КПК України, які призвели до того, що Україна не визнає вироки, винесені іншими державами за відсутності особи, проте вироки, винесені судами України за відсутності особи, підлягають виконанню.

У розділі 2 «Належна правова процедура переїняття кримінального провадження від іноземних держав» розкриті приводи, підстави й умови переїняття кримінального провадження від компетентного органу іншої держави, проблеми процесуальної форма переїняття кримінального провадження від іноземної держави та застосування запобіжного заходу під час переїняття кримінального провадження з урахуванням практики ЄСПЛ.

Визначено, що КПК України, на відміну від норм ст. 17 ЄКППКС, не містить вимоги щодо необхідності інформування особи про отримання щодо неї клопотання, про перейняття кримінального провадження. З метою усунення цієї прогалини запропоновано ч. 1 ст. 595 КПК України доповнити реченням такого змісту: «Офіс Генерального прокурора повідомляє особу, щодо якої отримано клопотання про перейняття кримінального провадження, про отримання відповідного клопотання та його розгляд».

Обґрунтовано, що ч. 3 ст. 595 КПК України слід викласти в такій редакції: ««За результатами розгляду клопотання про перейняття кримінального провадження вноситься вмотивована постанова. У разі перейняття кримінального провадження Офіс Генерального прокурора направляє матеріали перейнятого кримінального провадження відповідному прокурору для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань і доручення здійснення досудового розслідування відповідному органу досудового розслідування, про що повідомляє державу, яка надіслала запит». Відповідно ч. 1 ст. 214 КПК України слід доповнити реченням такого змісту: «Прокурор невідкладно вносить відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо перейнятого кримінального провадження від компетентного органу іноземної держави та доручає проведення досудового розслідування».

Доведено, що у кримінальному провадженні щодо перейняття право на захист має реалізовуватися не з моменту повідомлення про підозру, а з моменту отримання від компетентного органу іноземної держави відповідного запиту та вирішення питання про наявність чи відсутність підстав для перейняття кримінального провадження чи застосування тримання під вартою відповідно до положень ст. 597 КПК України.

Підкреслено, що, відповідно до вимог КПК України, до отримання запиту про перейняття кримінального провадження особу можуть тримати під вартою до 40 діб, а згідно з ЄКППКС – до 18 діб, що є грубим порушенням принципу законності. Виходячи з цього обґрунтовано, що строк

тимчасового арешту до отримання клопотання про перейняття кримінального провадження не повинен перевищувати 18 діб; з дня отримання клопотання про перейняття та до отримання всіх документів, які необхідно додавати до цього клопотання, – не повинен перевищувати 15 діб; сукупний строк тимчасового арешту під час перейняття кримінального провадження не може перевищувати 40 діб. Відповідно до цього подано концептуальну модель нової редакції ст. 597 КПК України.

Розділ 3 присвячений дослідженню складних та релевантних проблем допустимості доказів, отриманих до прийняття кримінального провадження від іноземних держав. З урахуванням положень Конституції та законів України, а також прецедентної практики ЄСПЛ розкриті питання недопустимості доказів, отриманих з порушенням прав людини й основоположних свобод,

Зазначено, що під час оцінки допустимості відомостей, які містяться в матеріалах, отриманих до перейняття кримінального провадження, застосовують сутнісний підхід, який передбачає, що в центрі уваги знаходяться права людини, визначені ЄКПЛ і Конституцією України, та виправданість втручання в них держави.

Встановлено, що фактичні дані, отримані до перейняття кримінального провадження, є допустимими доказами, якщо їх одержано з дотриманням гарантій забезпечення права на захист, які полягають у такому: підозрюваний мав можливість скористатися правовою допомогою адвоката; відсутність обмежень у побаченнях підозрюваного з адвокатом; відмова від правової допомоги, зроблена в недвозначний спосіб; викривальні показання надавали в присутності захисника.

Виходячи з принципу верховенства права, з метою захисту від свавільного обмеження права на повагу до приватного й сімейного життя, підкреслено необхідність дотримання таких принципів його обмеження під час проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні: законність втручання та його мети; виправданість втручання; необхідність

втручання в демократичному суспільстві; пропорційність втручання (відповідність нагальній суспільній потребі).

Обґрунтовано, що недопустимими є докази, отримані до перейняття кримінального провадження з порушенням таких прав і свобод людини: 1) заборона катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження чи погрози застосування такого поводження; 2) право особи на захист, зокрема на професійну правничу допомогу; 3) право на відмову давати показання чи пояснення щодо себе, членів своєї сім'ї та близьких родичів; 4) право на повагу до приватного життя.

Підкреслено суперечливість правозастосовної практики й обґрунтовано безпідставність закриття досудового розслідування в перейнятих кримінальних провадженнях на підставі п. 3-1 ч. 1 ст. 284 КПК України (не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, у разі закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності).

Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, достатньою мірою аргументовані. При цьому цілком слушні думки дисертанта щодо власного уявлення відносно концептуальних категорій та понять, що пов'язані з предметом дослідження.

Висновки повністю відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційного дослідження, викладені в концентрованому вигляді мають теоретичну і практичну цінність, певним чином збагачують процесуальну науку.

Список використаних джерел складається з 221 посилань на реферовані джерела в вітчизняних і міжнародних виданнях, наукові огляди та керівництва.

Таким чином, дисертація Дисертаційна робота Никифоренко Юрія Леонідовича відповідає існуючим вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання удосконалення інституту перейняття кримінального провадження від іноземних держав та практики його реалізації.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Отримані результати дисертаційного дослідження Никифоренко Юрія Леонідовича щодо перейняття кримінального провадження від іноземних держав рекомендується для використання у законодавчій практиці та діяльності закладів вищої освіти, в науково-дослідницьких розробках наукових установ, дослідниками при написанні статей та монографій, плануванні досліджень по даному напрямку.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Никифоренко Юрія Леонідовича, водночас необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту.

1. Розкриваючи проблеми допустимості доказів при застосуванні інституту перейняття кримінального провадження від іноземних держав автору доцільно було б більш широко проаналізувати конкуренцію правових норм викладених в ст. 62 Конституції України з нормами КПК України та суперечливі правові рішення висновки Верховного суду з цих питань.

Зокрема у статті 62 Конституції України стверджується: «Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь». І тут буде питання щодо співвідношення концептів «законний засіб отримання доказів» в розумінні «законного шляху отримання доказів» з розумінням поняття «процесуальної процедури» та «порушень процедури при застосуванні законного засобу здобуття доказів».

За приписами КПК України «доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом» (ч. 1 ст. 86 КПК України), тобто саме в порядку «встановленому цим Кодексом» і «ніяк не інакше». Відтак залишається в цілому прогалиною визначення в загальних нормах доказового права концепту допустимості доказів отриманих слідчими органами зарубіжних країн.

В доктринальному сенсі залишаються відкритими як для наукової, так і для офіційного та концептуального й правозастосовного тлумачення питання «Які ж саме фактичні дані слід вважати недопустимими матеріалами в доказуванні ?»: а) усі фактичні дані, які отримані незаконним шляхом або з порушенням будь-якого закону; б) фактичні дані, які отримані з порушенням лише норм КПК України; в) фактичні дані, які отримані з істотним порушенням конституційних прав і свобод людини; г) фактичні дані, які отримані з істотним порушенням будь-яких законодавчих норм; д) інший концепт розуміння недопустимості доказів.

На наш погляд, очевидно недопустимими є доказові матеріали, які отримані внаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження, дані, здобуті внаслідок провокації злочину, одержані з істотним порушенням прав і свобод людини, чи є «плодами отруйного дерева», матеріали, які отримані з порушенням інших юридичних норм, приписами яких створювались певні гарантії отримання достовірних фактичних даних. Очевидно недопустимими є докази, які отримані з таких джерел, такими засобами і в такому порядку, при яких не забезпечено дотримання принципу верховенства права та є сумнівною достовірність самих доказів.

В контексті цього доцільним, на нашу думку, було б запропонувати авторське бачення змін чи доповнень до загальних норм доказового права в КПК України з приводу даного питання у рубриках наукової новизни, що б значно посилило теоретичну та практичну значущість дисертаційного дослідження.

2. Питання допустимості доказів можливо доцільно було б розкривати з урахуванням нового розділу КПК України щодо взаємодії з Міжнародним кримінальним судом діючим на основі Римського статуту. Але це може стати питанням подальшої наукової роботи дисертанта.

3. В контексті теоретичних дискусій з загальних питань допустимості доказів можливо автору більш широко проаналізувати думки авторів, викладених в таких працях як: Доказове право: підручник / В.М. Тертишник, О.І. Тертишник, А.Є. Фоменко, В.В. Ченцов; за заг. ред. д. ю.н, професора В.М. Тертишника. Київ: Алерта, 2022. 448 с.; Ковальчук С.О. Умови допустимості речових доказів у кримінальному провадженні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2015. Вип.35(2.3). С. 132–135 ; Панова А.В. Визнання доказів недопустимими у кримінальному провадженні: монографія. Харків: Право, 2017. 256 с.; Тютюнник В.В. Очевидна недопустимість доказу як критерій здійснення окремої судової процедури визнання доказу недопустимим під час кримінального провадження. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція». 2014. №9-1. С. 233–236.

Висловлені зауваження носять переважно уточнюючий характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Вони переслідують мету запросити автора до наукової дискусії та врахувати зазначені зауваження у подальшій науковій розробці проблематики дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності

ОУ ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Никифорова Юрія Леонідовича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

1. Дисертаційна робота Никифоренко Ю. Л. на тему «Перейняття кримінального провадження від іноземних держав», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, я якому отримано науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в вирішенні проблем удосконалення інституту перейняття кримінального провадження від іноземних держав.

2. Дисертація Никифоренко Ю. Л. на тему «Перейняття кримінального провадження від іноземних держав», за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. No 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. No 283), наказу МОН України No 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. No 44), а її автор – Никифоренко Юрій Леонідович, на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Професор кафедри правоохоронної діяльності
Університету митної справи та фінансів,
доктор юридичних наук, професор

В. М. Тертишник

Лідисе затверджено
в.о. вченого секретаря
Університету митної
справи та фінансів

Н. Архипівська